

«Бекітемін»
 Жароткел негізгі орта білім беретін
 мектебiнiң директоры: Г.А.Алина
 № 1 « 31 » маусым 2022 жыл
 Пед. кеңесте қаралды

«Келісемін»
 Аудан білім бөлімінің
 басшысы: Б.Д.Сейлханов
 « 31 » маусым 2022 жыл

«Шахмат»

(Белсенді – қозғалмалы сипаттағы жеке және топтық сабақ)

Сыныбы: 3
 Орындады: Байниязов М.Х
 (Көркем еңбек мұғалімі)
 № 1 хаттама « 27 » маусым 2022 жыл
 Ө/Б отырысында қаралды: Г.А.Алпысова Алпысова Г.А
 (Ө/Б жетекшісі)
 Тексерілді: М.А.Жиеналы Жиеналы М.А
 (Оқу ісінің меңгерушісі)

Түсінік хат

Бастауыш сынып - баланың логикалық ойлауын дамытудың негізгі кезеңі деп есептеледі. Өйткені, логикалық ойлау кейінірек бейнелік ойлаудың негізінде қалыптасады, ғылыми білімдерді меңгеруге мүмкіндік береді. Бастауыш сынып оқушыларының ойлау жүйесінде алғырлық, мазмұнды қозғалыс оқушының бойына тән қасиет болғанымен, көптеген жағдайларда ұшталмай қалатындықтан, соған сәйкес қайшылықтар кездесуде: қойылған сұраққа тез жауап бере алмауы, тың идеяны қабылдай алмауы, өз қабілетін көрсете алмауы т.б. Осыға орай, шығармашылық қабілетті дамытуда логикалық тапсырмаларды қолданудың тиімділігі туралы белгілер ғалымдар Д.Б.Эльконин, В.В.Давыдов, Қ.Бердібаев. Өз еңбектерінде ғылыми тұжырым жасаған.

Осы негізде біз оқушының логикалық ойын жетілдіру, логикалық ойлау операцияларын беріп қалыптастыру-заман талабына сай күнделеніп келе жатқан оқу материалын саналы, әрі сапалы игерумен ұштасады деп есептейміз. Егер, оқушылар бастауыш мектеп қабырғасын үнемі әрі жүйелі түрде өзінің ақыл-ойын жаттықтырса, күрделі де қиын есептерді шешуге дағдыланса, оның нәтижесі келешекте кезіккен қандай да бір тығырықтан жол таба білуге тәрбелейтіні сөзсіз. 3 сыныпқа аптасына 1 рет белсенді қозғалмалы сипаттағы жеке және топтық сабақ ретінде шахмат оқушылардың ой-өрісін дамытып, бағдарламадағы алған білімдерін кеңейтіп толықтыруға көмектесері анық.

Мақсаты:

Оқыта және дамыта отырып, балалардың шығармашылық ойлауын дамыту. Балалардың бастауыш сыныптарда оқылатын пәндерден алған білімдерін тереңдетуді, ойлау, танымдық қабілеттерін дамытуды көздейді. Шахмат арқылы оқушының ойлауын, түрлі тәсілдер арқылы пайымдауға, өз беттерінше шешім қабылдауға және қорытынды жасауға үйретеді.

Міндеттері:

- Білім алушылардың негізгі ойлау операцияларын саналы түрде қолдана білуге үйрету.
- Қиялдау, елестету және шығармашылық ойлауын дамыту
- Ой қорыту, талдау, жинақтау, топтау дағдыларын қалыптастыру.
- Танымдық тапсырмалар арқылы баланың интеллектуалды және шығармашылық қабілеттерін дамыту

Әдістері: Ізденіс, теориялық, практикалық сабақтар, талдау

Жұмыс түрлері: Баланың жеке қасиеттерін табиғи, физикалық және психологиялық қасиеттерін білуді талап етеді.

Бағалау барысы: Тұлғаның логикалық ойлауын, есте сақтауын, орнықтылығын жаңа басқа да жағымды қасиеттерін жетілдіру;

Төзімділігін, өз өзіне және қарсыласына сынмен қарауын;

Логикалық ойлау әлемі мен бейнелеп ойлаудың сұлулығын бойлатып, қоршаған орта туралы елесін кеңейту;

Өзектілігі:

Егер, оқушылар бастауыш мектеп қабырғасынан үнемі әрі жүйелі түрде шахмат ойнаса, оның нәтижесі келешекте кезекпен қандай да бір тығырықтан жол таба білуге тәрбиелейтіні сөзсіз. Сондықтан шахмат пәнін өткізу-бүгінгі күндегі өзекті мәселе.

Курсты меңгерту әдістері:

- Теориялық материалды баяндау, түсіндіру;
- Ақпараттық технологияларды пайдалану;
- Оқушылардың шығармашылық іс-әрекеттері;
- Көрнекілік құралдар пайдалану;
- Шахмат макеттерімен үйрету

Күтілетін нәтиже:

- Білім алушылардың негізгі ойлау операцияларын саналы түрде қолдана алады.
- Қиялдау, елестету және шығармашылық ойлауы қабілеттері дамиды.
- Ой қорыту, талдау, жинақтау, топтау дағдылары қалыптасады.
- Баланың интеллектуалды және шығармашылық қабілеттері дамиды.

Өзектілігі:

Егер, оқушылар бастауыш мектеп қабырғасынан үнемі әрі жүйелі түрде шахмат ойнаса, оның нәтижесі келешекте кезекпен қандай да бір тығырықтан жол таба білуге тәрбиелейтіні сөзсіз. Сондықтан шахмат пәнін өткізу-бүгінгі күндегі өзекті мәселе.

Мазмұндық бөлім

1. Кіріспе. Шахмат ойынының пайдасы.

Шахмат ойынының маңызы. Шахмат ойынының элементтері. Шахмат тақтасы, ойын алаңы, фигуралар туралы мәлімет. Шахмат ойынының мақсаты, тәртібі мат қою. Шахмат фигураларының жүрістері. Әр фигуралардың жүрістері айтылады. (5 сағат)

2. Арбаның (ладья) жүрісі. Пілдің (слон) жүрісі. Уәзірдің (ферзь) жүрісі. Аттың (конь) жүрісі. Патшаның (король) жүрісі. Әскердің (пешка) жүрісі. Әскердің (пешка) жүрісінің әдіс – тәсілдерін үйрету. Әскердің өз түсіндегі кез- келген фигураға айналуы үйрету. (Сайыс сабақ) (9 сағат)

3. Патшаның орын ауыстыруы тәсілдерін үйрету. (ракировка). Фигуралардың күштерінің артықшылығы үйрету. Шах қою. Шахмат ойынының спорттық ережесі мен мәдениеті таныстыру. Шахмат ойынының әдіс-тәсілдері және фигуралардың тақтадағы қалпы ұғындыру. (позиция). Негізгі ұғымдарды қайталау. Практикалық сабақ. Сайыс сабақ. (15 сағат)

4. Патша және әскердің патшаға қарсы жүрісі үйрету. Арба мен әскердің арбаға қарсы жүрістердің әдіс – тәсілдерін үйрету. Уәзір мен арбаның бір-біріне қарсы әдіс-тәсілдері тәсілдерін үйрету. Қорытынды сабақ. (7 сағат)

Нормативтік бөлім
Барлығы 36 сағат, аптасына 1 сағат

№	Сабақ тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі	Ескерту
1	Кіріспе. Шахмат ойынының пайдасы	1	07.09.2022ж	
2	Шахмат ойынының маңызы.	1	14.09.2022ж	
3-4	Шахмат ойынының элементтері (шахмат тақтасы, ойын алаңы, фигуралар туралы мәлімет)	2	21.09.2022ж 28.09.2022ж	
5	Шахмат ойынының мақсаты, тәртібі (мат қою). Шахмат фигураларының жүрістері (Әр фигуралардың жүрістері айтылады)	1	05.10.2022ж	
6	Арбаның (ладья) жүрісі	1	12.10.2022ж	
7	Пілдің (слон) жүрісі	1	19.10.2022ж	
8	Уәзірдің (ферзь) жүрісі	1	26.10.2022ж	
9	Аттың (конь) жүрісі	1	09.11.2022ж	
10	Патшаның (король) жүрісі	1	16.11.2022ж	
11	Әскердің (пешка) жүрісі	1	23.11.2022ж	
12	Әскердің өз түсіндегі кез келген фигураға айналуы	1	30.11.2022ж	
13-14	Сайыс сабақ	2	07.12.2022ж 14.12.2022ж	
15-16	Патшаның орын ауыстыруы (ракировка)	2	21.12.2022ж 28.12.2022ж	
17-18	Фигуралардың күштерінің артықшылығы	2	11.01.2023ж 18.01.2023ж	
19-20	Шах қою	2	25.01.2023ж 01.02.2023ж	
21-22	Шахмат ойынының спорттық ережесі мен мәдениеті	2	08.02.2023ж 15.02.2023ж	
23-25	Шахмат ойынының әдіс-тәсілдері және фигуралардың тактадағы қалпы (позиция)	3	22.02.2023ж 01.03.2023ж 08.03.2023ж	
26	Негізгі ұғымдарды қайталау	1	15.03.2023ж	
27-28	Практикалық сабақ	2	29.03.2023ж 05.04.2023ж	
29	Сайыс сабақ	1	12.04.2023ж	
30-31	Патша және әскердің патшаға қарсы жүрісі	2	19.04.2023ж 26.04.2023ж	
32-33	Арба мен әскердің арбаға қарсы жүрістері	2	03.05.2023ж 10.05.2023ж	
34-35	Уәзір мен арбаның бір-біріне қарсы әдіс-тәсілдері	2	17.05.2023ж 24.05.2023ж	
36	Қорытынды сабақ	1	31.05.2023ж	
	Барлығы	36		

Ақпараттық – әдістемелік бөлім

3 сыныпқа 36 сағатқа құрылған. Бағдарламаның ерекшелігі балаға даралап білім беруге бағытталғандығында. Ол бағдарламаға енгізілген және екі негізгі бағыт алады. Алдымен әр шахмат ойнаушының тұлғалық ерекшеліктерін ескере отырып тәрбиелеуде, екіншіден әр тәрбиеленушінің өмірге көзқарасы, жағдаяттарды шеше білуі есепке алынады. Баланың жеке қасиеттерін табиғи, физикалық және психологиялық қасиеттерін білуді талап етеді. Бағдарламаның жаңалығы мұғалімнің сабақтарда қолданатын, балалардың жеке және жалпы логикалық ерекшеліктерін жетілдіретін дидактикалық материалдарын (карточкалар, шахматтық этюдтар және тапсырмалар) әзірлеуінде, зерттеу әдісін қолдануында (шахматтың шығу тарихы туралы рефераттар мен баяндамалар жазуында), мектептің материалдық жағдайын ескере отырып оқу-тақырыптық жоспары құрылды.

Қолданылған әдебиеттер

Мұғалім үшін:

1. Карпов Анатолий Евгеньевич «Учитесь шахматам» 120 стр. 1997 г;
2. Б.А.Тұрғынбаева, Б.Ш.Шабдеков «Шығармашылық баспалдақтары»-Алматы, 2003;
3. Зак Владимир, Длуленский Яков Москва 224 стр. 1980г;
4. В. Панов. «Первая книга шахматиста»;
5. <http://Parchess.ru>. «Шахмат ойнап үйрену».
6. Таңдаулы тапсырмалар жинағы» А.В.Селиванов

Оқушылар үшін:

1. <http://Panchess.ru/panov/1.htm> «Шахмат ойнап үйрену» ;
2. Раймбекова Қ. -Өлке, 2011.
3. «Тек кішкентайларға арналған шахмат» И.Г.Сухин
4. «Үйренушілерге арналған шахмат оқулығы» Д.Притчард
5. «Ең ақылды балаларға арналған шахмат жазбалары»И.О.Киров